

Instruks for ivaretagelse av døde rovdyr

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt
(<http://nidaros.nina.no>)
Henrik Brøseth (NINA).

Denne instruksjonen angir og utdyper rutiner for ivaretagelse av døde rovdyr innenfor rammene av det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt i Norge. Instruksjonen består av fire deler, samt at man som vedlegg finner ulike skjema som skal føres ved ivaretagelse av store rovdyr i Norge. De fire ulike delene av denne instruksjonen omfatter:

- **Del A – Kvotefri jakt, kvotejakt og lisensfelling.**
- **Del B – Skadefellinger.**
- **Del C – §11 nødverge, politi felling og ulovlig felling.**
- **Del D – Fallvilt.**

Dette betyr at man i de ulike tilfeller hvor man har med et dødt rovdyr å gjøre kan gå direkte inn på den aktuelle delen av instruksjonen, og følge de rutiner som står beskrevet der.

Generelt gjelder det at døde rovdyr som skal være med i årsrapportene fra overvåkingsprogrammet for rovvilt senest må være innlevert til NINA innen 1. juni. **Alle rovdyr som innleveres skal følges av et unikt rovbasennummer.**

Oversikt over døde store rovdyr som er registrert i Rovbasen finner man på internettadressen www.rovviltportalen.no/rovbases/. I tillegg er det for forvaltningen opprettet en passordbeskyttet fallvilt-database på Internett (www.nina.no/fallvilt) hvor data på innleverte store rovdyr fortløpende legges ut hver mandag. Passord og brukernavn til denne databasen fås ved henvendelse til ansvarlig for overvåkingsprogrammet hos NINA.

Direktelink til dette dokumentet er:

<http://nidaros.nina.no/overvaking/instrukser/fallviltinstruks.pdf>

- kan brukes for å skrive ut flere kopier av instruksjonen og for å sjekke om det foreligger en nyere versjon av instruksjonen.

Instruks for ivaretagelse av døde rovdyr

A – Kvotefri jakt, kvotejakt og lisensfelling

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt

(<http://nidaros.nina.no>)

Bestemmelsene om rapportering, meldeplikt og undersøkelse av felte dyr er fastsatt i § 16 i Forskrift om forvaltning av rovvilt, der det i første ledd heter:

”Felling eller forsøk på felling av gaupe, jerv, bjørn, ulv eller kongeørn og jakt på gaupe skal umiddelbart meldes til fylkesmannen og andre på en slik måte som det bestemmes i vedtak om skadefelling eller kvotejakt, eller ved utstedelse av lisens. Jeger skal fremvise felt dyr for Statens naturoppsyn for umiddelbar kontroll, merking og prøvetaking av biologisk materiale, og jeger skal kunne påvise fellingssted etter anmodning fra Statens naturoppsyn, politiet eller fylkesmannen/lisensutsteder.”

Etter at fylkesmannen har fått melding om felling av gaupe, jerv, ulv eller bjørn opprettes et unikt rovbasenummer på dette dyret som meldes tilbake til jegeren. Dette kan fortrinnsvis gjøres gjennom et innrapporteringskjema (vedlegg 1) med rovbasenummer påført slik at jegeren har denne referansen som et ”personnummer” til det felte dyret samtidig som han kan gi utfyllende opplysninger om fellingen på skjema. Det utfylte skjemaet sendes sammen med skrotten inn til NINA, eventuelt via preparant. Dyret skal før innlevering merkes med en microchip i nakken av SNO. Unntaket her er bjørn hvor kjøttet skal omsettes. Da skal skjemaet ”Rapportskjema for døde bjørner” (vedlegg 2) fylles ut og prosedyrer for ivaretagelse og innsending av prøver som der står beskrevet skal følges.

De aller fleste store rovdyr som felles under kvotefri jakt, kvotejakt eller lisensfelling blir flådd av jeger/preparant slik at det bare er skrotten som blir innsendt til analyse. Det er derfor viktig at jeger veier dyret nøyaktig, så raskt som mulig etter felling, slik at man får registrert en totalvekt på dyret. Under flåing av hanndyr skal man påse at testiklene følger med skrotten og ikke sitter igjen på skinnet. Føttene skal flåes ut til det ytterste leddet på tærne og hode skal sitte på skrotten.

Viktige frister:

- 1 mai – siste frist for innlevering av skrotter fra kvotefri jakt, kvotejakt eller lisensfelling til preparant.**
- 1 juni – siste frist for innlevering av skrotter fra kvotefri jakt, kvotejakt eller lisensfelling til NINA.**

Instruks for ivaretagelse av døde rovdyr

B – Skadefellinger

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt

(<http://nidaros.nina.no>)

Skadefellinger av store rovdyr kan skje på bakgrunn av:

- Fellingstillatelse iverksatt av kommunen
- Fellingstillatelse iverksatt av fylkesmannen
- Fellingstillatelse iverksatt av DN

Ved felling av store rovdyr på skadefellingstillatelse skal hele dyret så snart som mulig etter fellingen sendes inn til analyser. Unntaket her er bjørn hvor kjøttet tas vare på for omsetting til konsum. Da skal bjørnen så raskt som mulig utvømmes. I disse tilfellene skal skjemaet "Rapportskjema for døde bjørner" (vedlegg 2) fylles ut og prosedyrer for ivaretagelse og innsending av prøver som der står beskrevet skal følges.

Den instans som har iverksatt skadefellingen er ansvarlig for at felte dyr så snart som mulig etter fellingen har funnet sted blir registrert i rovbasen, slik at det får et unikt rovbasenummer. For kommunene sin del som ikke har tilgang til rovbasen betyr dette at de bør ha en avtale med enten fylkesmannen/statens naturoppsyn (regionalt ansvarlig) om registrering i rovbasen.

Ved skadefellinger er hele dyret Viltfondets eiendom og søknad om å overta dyret fra viltfondet skal sendes DN.

Instruks for ivaretagelse av døde rovdyr

C – §11 nødverge, politi felling og ulovlig felling

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt

(<http://nidaros.nina.no>)

Politi varsles og håndterer saken videre.

Hvis politiet er koblet inn i saker kan det være aktuelt at obduksjonen foretas av Vetrinærinstituttet i Trondheim (VIT).

I disse tilfellene er hele dyret Viltfondets eiendom etter at politiet er ferdig med sitt arbeid og søknad om å overta dyret fra viltfondet skal sendes DN.

Instruks for ivaretagelse av døde rovdyr

D – Fallvilt (trafikk, sykdom, naturlig død, o.l.)

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt

(<http://nidaros.nina.no>)

Fallvilt kan man komme over som følge av menneskerelaterte dødsårsaker slik som f eks i trafikken (bil og jernbane) eller som følge av forskningsrelaterte ulykker. Man kan også komme over store rovdyr som er død av naturlige årsaker (ikke menneskerelaterte) slik som f eks sult, sykdom, ulykker og alderdom. Fallvilt skal så snart som mulig leveres inn enten til preparant eller til NINA (se vedlegg 1).

I de tilfellene hvor kommunen mottar/får melding om fallviltet bør kommunen ha en avtale med enten fylkesmannen/statens naturoppsyn (regionalt ansvarlig) om registrering av dette dyret i rovbasen.

Fallvilt er Viltfondets eiendom og søknad om å overta dyret fra viltfondet skal sendes DN.

INNSENDING AV ROVDYRSKROTTER

ART: Gaupe Jerv Ulv Bjørn

Annen art: _____ Rovbasenr:

M

TIL: Norsk institutt for naturforskning (NINA)
Terrestrisk Avd., Laboratoriet
Tungasletta 2
7485 TRONDHEIM

Telefon: 73 80 14 00 (sentralb.)

Innsender: _____

Adresse: _____

Postnr: _____ Poststed: _____

Telefon: _____

Jeger: _____

Adresse: _____

Postnr: _____ Poststed: _____

Telefon: _____

Fellingsdato: _____

Fellingssted: _____

Kommune: _____

Fellingsmåte: Skutt ved lisensfelling/kvotejakt

Skadefellingstillatelse

(Kryss av) Påkjørt

Funnet død

Annet: _____

Totalvekt (før flåing): _____ kg Antatt alder: _____

Skrottevekt m/føtter (etter flåing): _____ kg Antatt kjønn: _____

MERKNADER:

Kryss av hvis flere skjemaer ønskes tilsendt:

- Legg skjemaet i en plastpose som festes rundt halsen på skrotten. Slik unngås forveksling og blodsøl på skjemaet.
- Send skrotter dypfrost og godt innpakket med vanlig pakkepost.
- Mottaker betaler frakten i form av postoppkrav eller regning.
- Send skrotter tidligst mulig i uka, og gi beskjed til F.Holmstrøm/M.Solem ved NINA om at pakken kommer.

RAPPORTSKJEMA FOR DØDE BJØRNER

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt. H. Brøseth, NINA. (15.06.2010)

Bjørnen som var en Hann Hunn, ble felt/funnet den/..... 20....., kl ...

som følge av lisensjakt, skadefelling, §11 nødverge, bil/tog, sykdom, annet (angi årsak):

Stedsnavn..... Kommune.....

UTM kartreferanse:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 Kartblad:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 ED50 (Svart rutenett)

GPS avlesing: UTM-sone:

--	--	--	--

 Nord:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 Øst:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

(WGS84/EUREF89)

Hvis bjørnen felles på lisensjakt/skadefelling skal den så raskt som mulig utvømmes og følgende prøver ivaretas og sendes inn (se side 2):

*2 kjøttprøver, *hårprøve, *skinnprøve, *kjønnsorgan, *kraniet, *nyre og *leverprøve

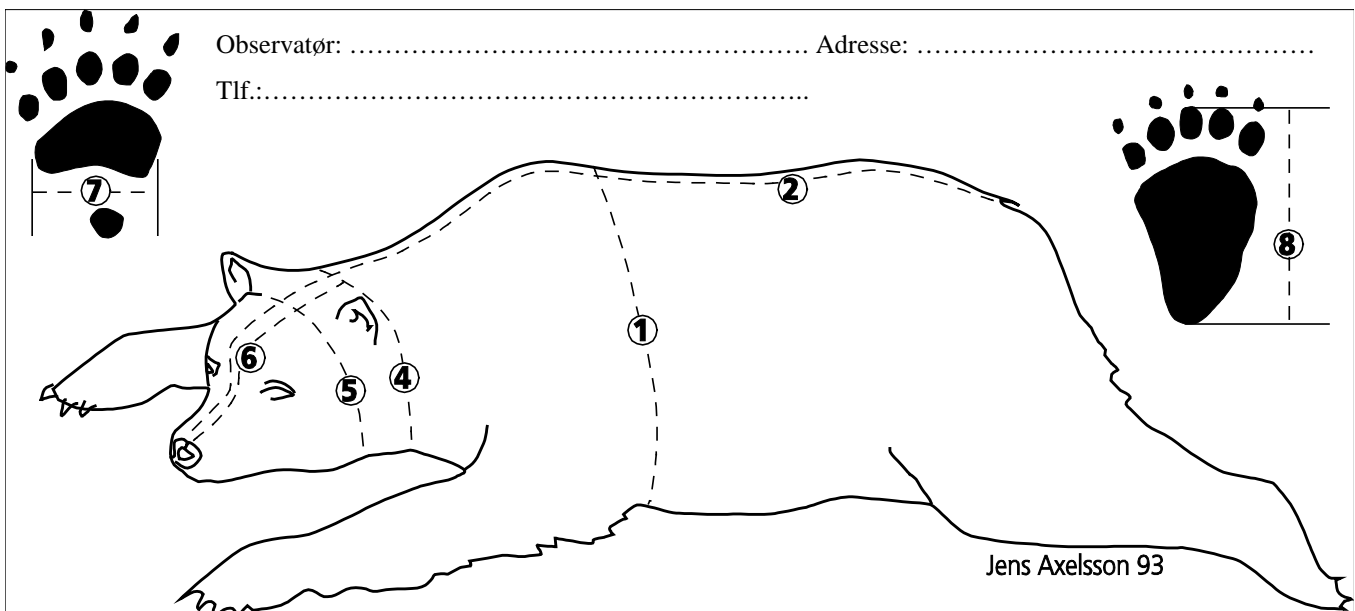
Er bjørnen tatovert på innsiden av leppen og/eller har øremerke eller radiohalsbånd? JA / NEI

Hvis JA angi nummer:

Bjørnens vekt: Helkg, Utvømmet, men ikke flådd.....kg, Flådd, utvømmet og uten hode (slaktevekt):.....kg. *Vektene angis til hele kilo etter veiing på vekt.*

Bjørnens mål: NB! Mål med strukket målbånd før bjørnen flåes!

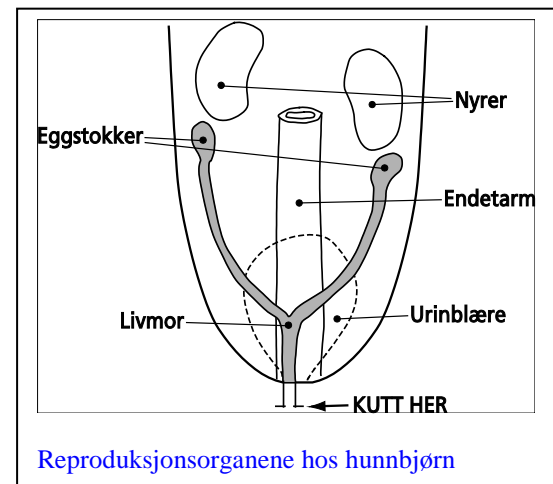
1. Brystomkrets.....cm
2. Kroppslengde (uten hale)cm
3. Halelengde.....cm
4. Halsens minste omkrets.....cm
5. Hodets største omkrets.....cm
6. Hodelengde.....cm
7. Framfot bredde.....cm
8. Bakfot lengde.....cm
9. Største spenens diameter ved basis.....cm og lengde.....cm

Instruks for innsamling og ivaretagelse av prøver av bjørn

Hvis bjørnen ikke sendes inn hel til laboratorieundersøkelser sentralt skal følgende prøver straks ivaretas og sendes inn:

1. **Hele kraniet** for aldersbestemmelse ved tannsnitting.
2. **Kjøttprøver** for bla slektskapsanalyse. To muskelprøver på ca 50 gr hver tas fra låret og pakkes i separate prøveposer. (50 gr tilsvarer omtrent så mye som går i en kaffekopp).
3. **Nyre og leverprøve** for tungmetall- og miljøgiftanalyse. Ivareta en nyre og 50 gr lever i separate poser.
4. **Hårprøve** for bla slektskapsanalyse. Riv av minst 50 hårstrå fra pukkelen på ryggen, og påse at hårrøttene følger med da det er disse som benyttes i analysene. Pakk disse i en papirkonvolutt. IKKE ta i hårrøttene uten reine gummihansker da dette kan forurenske prøven.
5. **Skinnprøve** for bla slektskapsanalyse. Skjær av en skinnbit på minst 1*5 cm fra buksnittet.
6. **Kjønnsorganer** for reproduksjonsanalyse. På hannbjørner ivaretas begge testiklene i hver sin pose som merkes med hhv. høyre og venstre testikkel. På hunner ivaretas livmoren og eggstokkene (se figuren til høyre). Tykkelsen på livmoren er maksimalt 1.5 cm. Hvis du er usikker kan det hjelpe å føre en egnet pinne inn i vagina og således se hvor livmoren er. Skjær av livmoren så langt bak som mulig – helst litt inn i kanalen i bekkenet. Pass på at hele livmoren og begge eggstokkene blir med.

Prøvene pakkes hver for seg (fortrinnsvis i lynlåsposer hvis ikke annet er angitt) og merkes med rovbasenummer og hva de inneholder. Prøvene legges så i en samleboks og fryses umiddelbart.

Besørg snarest mulig innsending av alle prøvene i dypfrost tilstand på raskeste måte til:

Norsk institutt for naturforskning (NINA)

Terrestrisk avd., Laboratoriet

Tungasletta 2

7485 Trondheim

- merk forsendelsen med ”Prøver av bjørn” og ”Frysevare”. Legg ved ”Rapportskjema for døde bjørner”. Avtal forsendelsen på forhånd med en av kontaktpersonene og unngå forsendelse i slutten av uka. Nærmere opplysninger fås ved henvendelse til Frode Holmstrøm/May I. Solem ved NINA. Tlf. 73801400 (NINA sentralbord).